

PERSPECTIVA NARATIVĂ

Este un concept prin care se definește punctul de vedere al naratorului în raport cu universul diegetic (modul narativ de expunere), cu personajele care evoluează în spațiul ficțiunii artistice. Modelul narativ tradițional avea ca prezență dominantă **naratorul omniscient** (de la *Ciocoii vechi și noi* de Nicolae Filimon, la *Ion* al lui Rebreanu, de exemplu), în timp ce proza modernă optează pentru **viziune internă** a unui personaj narator (Ștefan Gheorghidiu, de pildă), ori pentru focalizarea multiplă, asociind **punctele de vedere ale mai multor instanțe narative** (narator și personaje – *Pădurea spânzuraților*, *Enigma Otiliei*, *Moromeții* – sau numai personaje ca în *Patul lui Procust*). Caracteristicile fiecărui tip de perspectivă sunt:

1. Perspectiva omniscientă (*focalizare zero/ povestire nonfocalizată*):

- Naratorul este **omniscient** (știe totul despre personajele sale – informații biografice, reflecții interioare, trăiri psihoafective, etc.);
- El descrie, interpretează, motivează trăirile cognitive și afective / stările de conștiință ale personajelor sale;
- Informațiile date de către narator depășesc informațiile deținute de fiecare personaj în parte;
- Se relatează evenimente exterioare și interioare, utilizându-se tehnici analitice indirecte (observația și analiza psihologică, introspecția);
- Destinele eroilor sunt dirijate riguros de către naratorul-demiurg (proza realistă de observație socială și de problematică morală).

2. Perspectiva internă (*"din interior" / focalizare internă*):

- naratorul adoptă punctul de vedere al unui **personaj – narator sau personaj focalizator** ("narație cu punct de vedere care prezintă o omnisciență selectivă");
- realitatea este percepută și interpretată **subiectiv**, din punctul de vedere al personajului (*ce vede, ce aude, ce gândește* eroul – perspectiva "avec");
- se relatează "evenimente" interioare, utilizându-se tehnici analitice directe (autoscopie / introspecția, monolog interior / confesiune sunt frecvente în proza de analiză psihologică).

3. Perspectiva externă (*"din exterior" / focalizare externă*):

- Naratorul se situează în perspectiva de observator imparțial, obiectiv al evenimentelor;

- Naratorul "știe" mai puțin decât personajele, surprinzându-i doar comportamentul ;
 - Sunt narate evenimente exterioare;
 - Se notează, uneori, reacțiile manifeste ale trăirilor psihoafective, utilizându-se tehnici analitice indirecte (observație comportamentală);
 - Naratorul nu își asumă judecăți de valoare / opinii;
 - Uneori se textualizează ipostaza uniscientă a naratorului printr-un "joc al aproximărilor", prin supoziții / ipoteze (proza modernă, "romanul comportamentist").
4. **Pluriperspectivism / focalizare multiplă** (variabilă / difuză):
- multiplicarea perspectivelor este generată de proliferarea "vocilor" narrative / a **eurilor – narator**;
 - trecerea de la un tip de focalizare la altul produce o ruptură de perspectivă (externă ➡ internă) sau o ambiguizare prin transferul de perspectivă (punctul de vedere al naratorului este înlocuit de perspectiva unui personaj focalizator, chiar dacă discursul nu-și modifică indicii – discursul rămâne al naratorului, dar punctul de vedere este al personajului);
 - se combină, în formule diverse, perspective convergente / complementare / divergente, rezultanta fiind o perspectivă difuză care relativizează eroii și lumea lor.